

функціями контролю моральної, навчальної, поліцейської та господарчої складової; наявність правових розбіжностей на рівні управління навчальною діяльністю підвідомчих установ (функціонування училищного комітету, звільнення університетів Російської імперії від обов'язків курування навчальною складовою училищ, гімназій округу відповідно до Положення про навчальні округи 1835 р.) [2, с. 99].

Подальший розвиток закладу був пов'язаний з удосконаленням діяльності, розширенням змісту навчально-виховного процесу. Особливостями стало поширення загального статуту російських імператорських університетів на Київський університет із відповідними змінами, поясненнями та доповненнями, внесеними Радою установи та затвердженими Імператором у 1838 р.; запровадження трифакультетної структури університету (філософський, юридичний, медичний), реорганізація відділень філософського факультету в окремі факультети: історико-філологічний, фізико-математичний; організація факультетських зборів як форми вирішення освітньо-наукових, кадрових питань на факультеті; наявність правових колізій на рівні визначення строку повноважень керівництва університету (ректора, проректора, декана); посилення функціональних повноважень інспектора студентів (присутність під час іспиту, участь у засіданнях Правління з правом голосу нарівні з іншими членами); вдосконалення навчального процесу шляхом розширення його змістового компонента, офіційного впровадження дисциплін на основі встановлення міжпредметних зв'язків; становлення педагогічної науки через уведення курсів з філософії, логіки, що зумовлює тенденцію до поліпредметності педагогічної підготовки; відкриття при імператорських університетах публічних лекцій з технічних наук: сільського господарства, технічної хімії, технології та практичної механіки [3, с. 164].

Таким чином, становлення та розвиток організаційно-педагогічних засад діяльності Київського імператорського університету св. Володимира засвідчує поступову еволюцію вищого закладу освіти з чітким визначенням основних етапів його діяльності як показників рівня структурних перетворень адміністративного, інституційного та навчально-виховного характеру.

Список використаних джерел

1. Проект устава університета св. Владимира. *Журнал Министерства народного просвещения*. 1834. № 2. С. СІ–СХХІІІ.
2. Філософська думка у Київському університеті: історія і сучасність / за заг. ред. А. Конверського. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 335 с.
3. Черняк С. Г. Освітня діяльність Київського університету крізь призму викладання наук (1834–1837 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2008. Вип. 24. С. 253–258.

Тетяна ДАВИДЕНКО

ПОГЛЯДИ К. Д. УШИНСЬКОГО НА СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

Реформування освіти в Україні є складовою процесу адаптації національної освітньої системи змін, що відбувається останніми роками в нашій країні. Постановлення проблеми полягає в тому, що в сучасному світі відбуваються швидкі перетворення в усіх сферах життя і суспільних відносин. Це зумовило потребу в оновленні системи професійної підготовки вчителів. Тому у вищих педагогічних навчальних закладах домінантою навчально-виховного процесу стає підготовка вчителя, який усвідомлює свою професійну відповідальність, є людиною культури, що не лише інформує, а й активно впливає на духовно-освітній розвиток тих, кого він навчає та виховує.

Аналіз педагогічних праць свідчить про увагу науковців до таких аспектів підготовки майбутнього вчителя: формуванню педагогічної творчості (О. А. Кривильов, В. А. Кан-Калик, Н. В. Мартишина, С. О. Сисоєва), формування професійної компетентності майбутніх учителів (І. В. Букреєва, О. В. Добудько, А. Г. Кирилов, Н. М. Мурована, Є. М. Павлютенков, В. І. Саюк, А. В. Хуторський, Г. В. Монастирна), підготовка вчителів за кордоном (Н. В. Абашкіна, Т. І. Вакуленко, М. П. Лещенко), проблемам та перспективам вищої педагогічної освіти (А. М. Алексюк, Є. П. Белозерцев, О. В. Глузман), педагогічної майстерності (Є. С. Барбіна, І. А. Зязюн, О. А. Лавріненко).

Ідеї К. Д. Ушинського багато в чому співзвучні завданням, що стоять перед сучасною школою, і тому вимагають сучасного осмислення в зв'язку з проблемою професійної підготовки вчителя. Звичайно, справжній учитель, на думку К. Д. Ушинського, – це той, хто постійно сам учиться, займається самоосвітою, знайомиться з найновішою педагогічною літературою, підвищує й удосконалює свою кваліфікацію.

Думки педагога-демократа про підготовку вчителів викладені в таких роботах: «Проект учительської семінарії», «Три елементи школи», «Педагогічна подорож по Швейцарії», «Думка колезького радника К. Д. Ушинського про проект реорганізації Гатчинського інституту» та інші. Пропонована система підготовки вчителя базувалася на усвідомленні високої ролі вчителя в житті суспільства, на великій вазі особистісного фактора у педагогічній діяльності. Йому належить думка: виховна сила виливається лише з живого джерела людської особистості. Особистий приклад учителя, за його словами, це промінь сонця для молоді душі. Він прагнув привернути увагу громадської думки до того, яке велике суспільне значення має праця шкільного педагога і яка увага і турбота повинні бути виявлені з боку громадськості до народного вчителя.

У статті «Про користь педагогічної літератури» він пише: «Вихователь, що стоїть на рівні з сучасним ходом виховання, почуває себе живим, діяльним членом великого організму, який бореться з неучтвом та недоліками людства, посередником між усім, що було благородного й високого в минулій історії людей, і поколінням новим, охоронцем святих заповітів людей, які боролися за істину і за благо. Він почуває себе живою ланкою між минулим і прийдешнім, могутнім ратоборцем істини й добра, і усвідомлює, що його справа, скромна зовні, – одна з найвизначніших справ історії, що на цій справі ґрунтуються царства і нею живуть цілі покоління» [3].

К. Д. Ушинський стверджував, що вчитель не виконає свого обов'язку, якщо буде лише викладачем предмету і не буде вихователем. Знання, вважає він, далеко не складають головного достоїнства викладача навчального закладу. Головне, щоб викладач умів виховувати учнів своїм предметом.

Вчений розробив зміст спеціальної підготовки вчителя, визначив коло наук для вивчення майбутніми народними вчителями в учительських семінаріях. Він наголошував на всебічній підготовці вчителя, щоб він мав пізнання не лише в законі Божому, граматиці, арифметиці, географії та історії, але й у природничих науках, медицині, сільському господарстві; окрім того, вчитель має вміти добре писати, малювати, креслити, читати ясно і виразно і, якщо можливо, навіть співати. Центральне місце серед цих наук він відводить рідній мові, бо цей предмет входить в усі інші предмети і вбирає в себе їхні результати.

Розробляючи педагогіку як науку, К. Д. Ушинський особливу увагу приділяв проблемі вчителя та системі його підготовки. Думки видатного педагога по цьому питанню викладені у багатьох статтях, працях, а саме: "Проект учительської семінарії", "Педагогічна подорож по Швейцарії", в статтях "Про користь педагогічної літератури", "Три елементи школи", "Думка колезького радника К. Д. Ушинського про проект реорганізації Гатчинського інституту", в передмові до книги "Людина як предмет виховання" та ін.

Педагогічну діяльність Костянтин Дмитрович вважав мистецтвом: "Педагогіка – не наука, а мистецтво, – найобширніше, складне, найвище й найнеобхідніше з усіх мистецтв. Мистецтво виховання спирається на науку. Як мистецтво складне, воно спирається на безліч обширних і складних наук; як мистецтво, воно, крім знань, вимагає здібностей і нахилу, і як мистецтво, воно прагне до ідеалу, якого вічно намагаються досягти і який цілком ніколи недосяжний: до ідеалу довершеної людини..." [1].

Знаючи, що навіть досить здібний педагог може перетворитися на ремісника, якщо його діяльність ігнорує закони виховання, Костянтин Дмитрович підкреслював необхідність для мистецтва виховання володіння прикладними знаннями про умови ефективності виховного процесу, про способи педагогічної діяльності, про засоби педагогічного впливу. Взагалі, проблемі підготовки вчителя-професіонала він приділив велику увагу у своїй науково-практичній діяльності.

Відводячи учителеві відповідальну роль у суспільстві, К. Д. Ушинський висував до нього дуже високі вимоги: Учитель повинен бути не тільки викладачем, а й насамперед вихователем: "...головне достоїнство гімназичного викладача полягає в тому, щоб він умів виховувати учнів своїм предметом".

"У вихованні, – писав К. Д. Ушинський, – все повинно ґрунтуватися на особистості вихователя... Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, як би хитро він не був придуманим, не може замінити особистості в справі виховання" [2].

Таким чином, погляди К. Д. Ушинського на проблеми професійної підготовки вчителя було прогресивним у свій час і досі залишається співзвучним нашій епосі. Тому ідеї мудрого педагога про відповідальність професії вчителя, її непересічну роль у забезпеченні соціального прогресу ще й дотепер є актуальними в сучасній системі педагогічної підготовки вчителів нової української школи.

Список використаних джерел

1. Мітїчева Н. І. Музей К. Д. Ушинського. *Дитячий садок*. 1999. № 47. С. 5–96.
2. Мітюрів Б. Н. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського на Україні : монографія. Київ : Радянська школа, 1971. 107 с.
3. Хрестоматія з української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. Київ : Грамота, 2008. 768 с.

Дар'я ШАКАЛІЙ

ІДЕЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

*В. О. Сухомлинський писав:
«Володарювання над дітьми –
одне з найважчих випробувань педагога, один з
показників педагогічної культури...
Цінувати довіру, а значить, і беззахисність
дитини – ця педагогічна мудрість має
збагатити всю нашу роботу»
Василь Сухомлинський*

Василь Сухомлинський – заслужений вчитель України, лауреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка. Саме він допоміг розвиватися і збагачуватися педагогіці у 20 столітті. Велика, самобутня спадщина вченого з плином часу привертає все більше уваги. Сухомлинський пише, що справжня мудрість вихователя, батька, матері, педагога – в